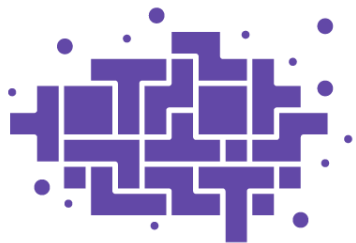

Modernās propagandas sākums

Pirmais pasaules karš
(1914–1918)

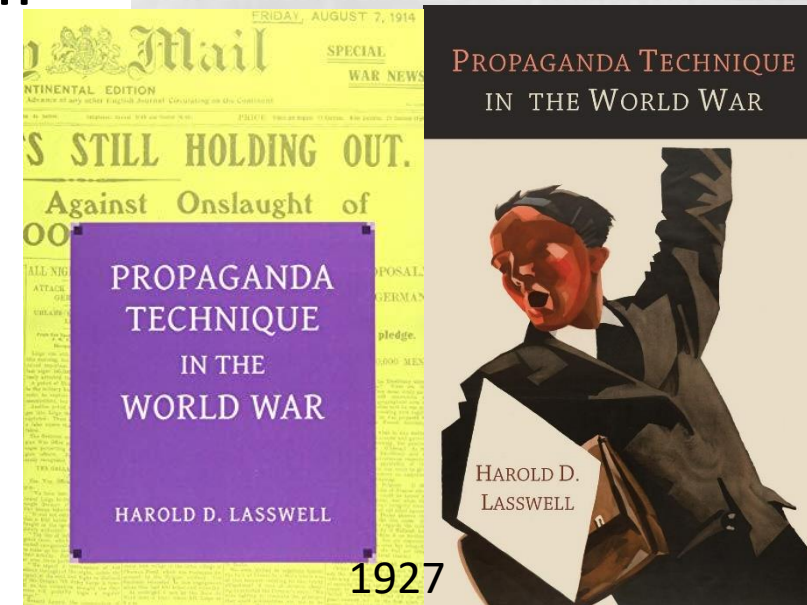
FLPP

FUNDAMENTĀLIE UN
LIETIŠĶIE PĒTĪJUMU
PROJEKTI

Vita Zelče
Komunikācijas zinātnes bakalaura studiju programma
Sociālo zinātņu fakultāte
Latvijas Universitāte
2022.gada 19.aprīlis

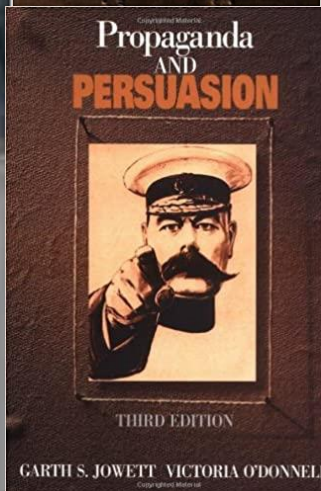
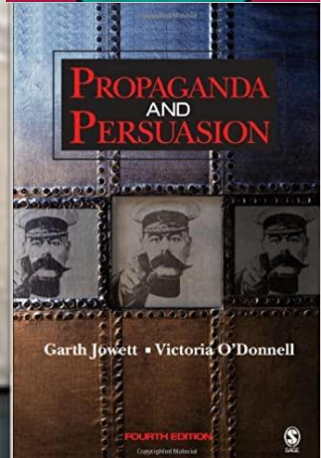
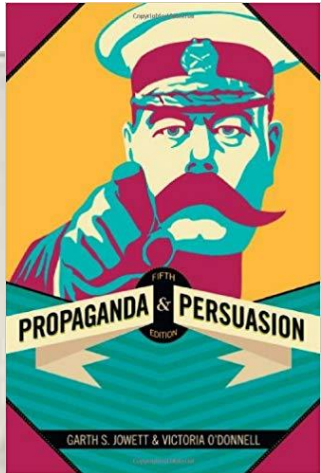
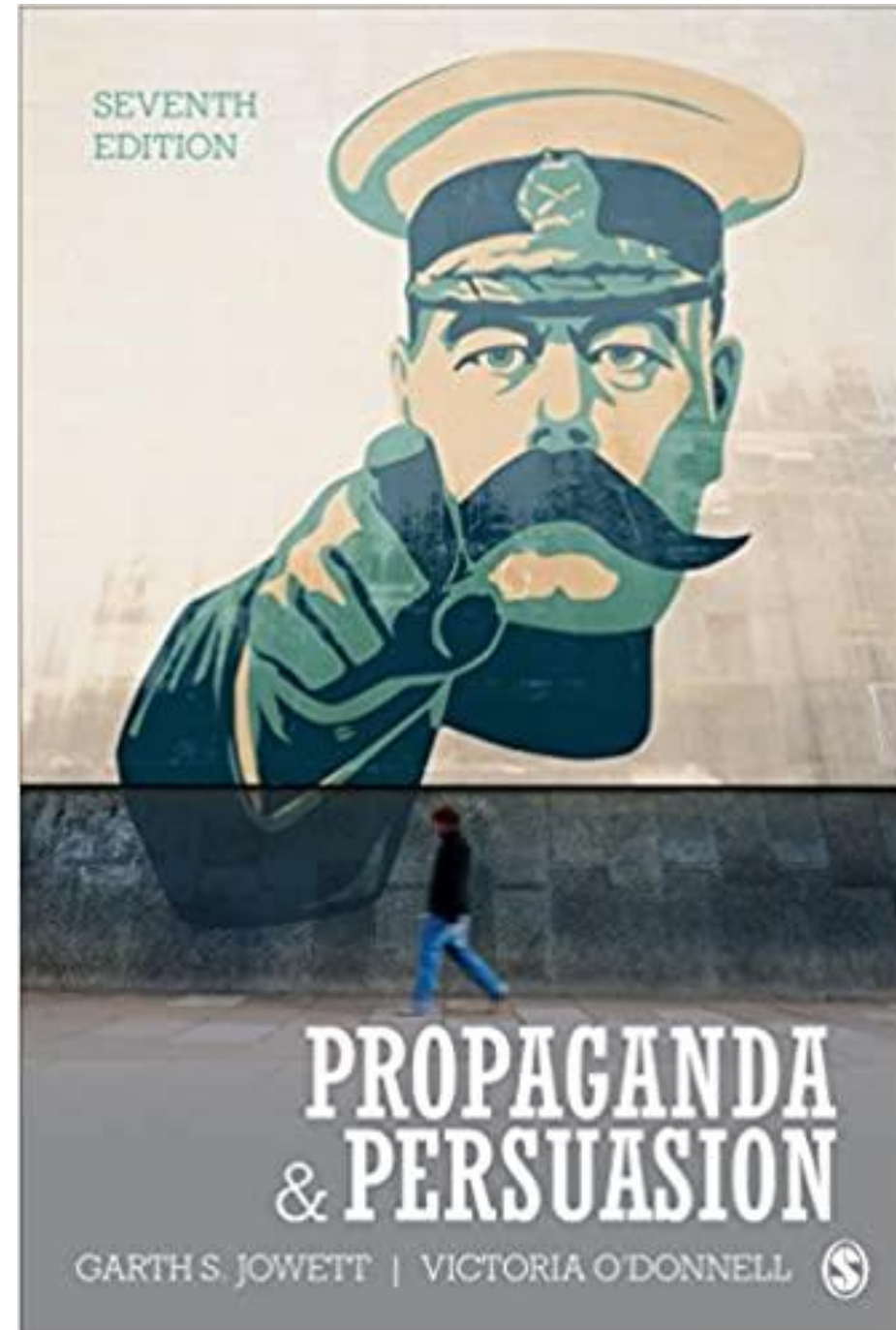
Propaganda

- Modernā propaganda sākas līdz ar Pirmo pasaules karu – totālo karu –, jo jāuzrunā ikviens masu sabiedrības loceklis
- Propagandas definīcijas un pētījumi sākas pēc kara
- Herolds Lasvells (*Harold Lasswell*): propaganda ir «**kolektīvo attieksmju menedžments, manipulējot ar nozīmīgākajiem simboliem**»
- Propaganda – mērķtiecīga darbība, lai indivīdu integrētu kopīgajā simbolu, nozīmju un vēlamā sasniedzamo mērķu sistēmā

1927

- Propaganda – tīši un sistemātiski centieni veidot izpratni, manipulēt ar kognīciju (izziņu) un noteikt uzvedību, lai iegūtu tādu rezultātu, kas atbilst propagandistu nodomiem un mērķiem

Pirmais pasaules karš

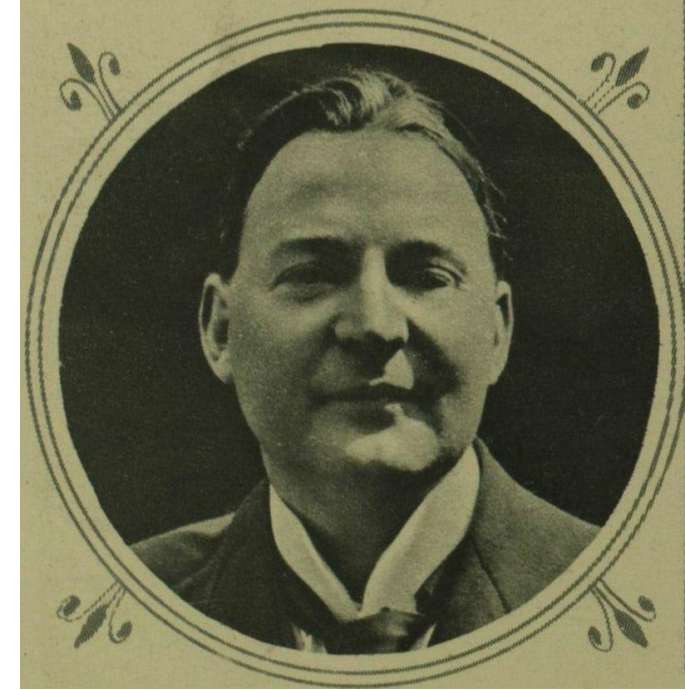
- «atklāj» visiem propagandu – gan profesionāļiem, gan vienkāršajiem cilvēkiem, gan pētniekiem
- Katrai valstij ir sava komunikācijas kanālu sistēma, lai to lietotu
 - Prese, publiskās vietas, kino, reklāma, baznīca, afišu stabi utt.
- Tieši Pirmā pasaules kara laikā propaganda – kļūst par kara darbības daļu
- Kara laikā propaganda galvenokārt tika adresēta:
 - 1) valsts civiliedzīvotājiem, lai viņi atbalstītu kara darbību
 - 2) neitrālajām valstīm, lai iegūtu to atbalstu
 - 3) ienaidniekiem, lai mazinātu viņu kaujas spējas
- Pēc kara apkopo labākās prakses un tās tālāk attīsta

Apvienotā Karaliste

- Spēcīgākā un līdere propagandas jomā
- Pirms kara un kara sākumā labi darbojās privātas organizācijas, ko apvienoja Nacionālo patriotisko asociāciju Centrālā komiteja, ko vada premjers Herberts Askvits (*Herbert Asquith*)
 - Organizē lekcijas, patriotiskos klubus, mītiņus pilsētās un laukos
 - Sūta neitrālajām valstīm materiālus
 - Izdod bukletus, lapiņas, plakātus
- Oficiālā institūcija – Kara propagandas birojs

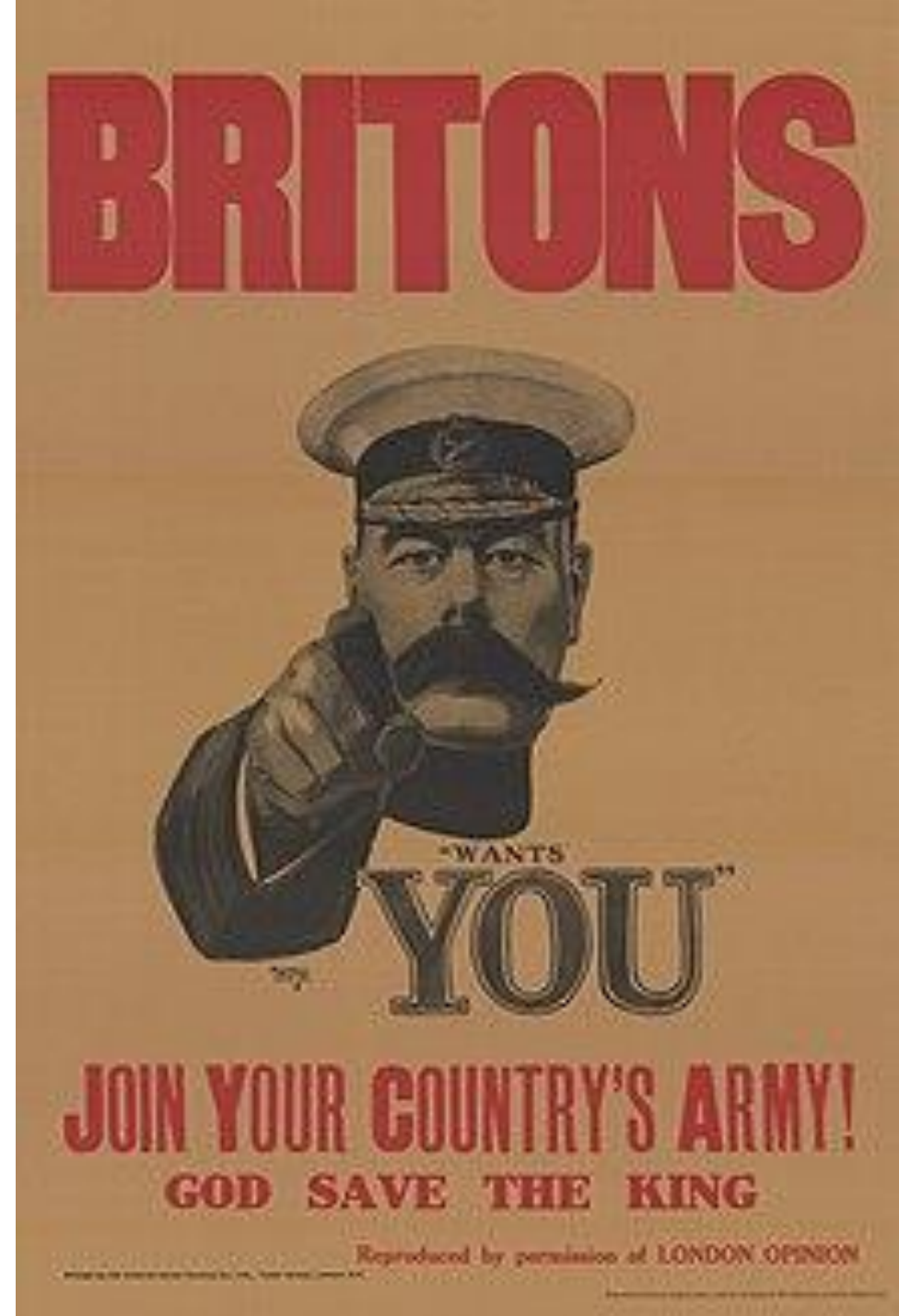
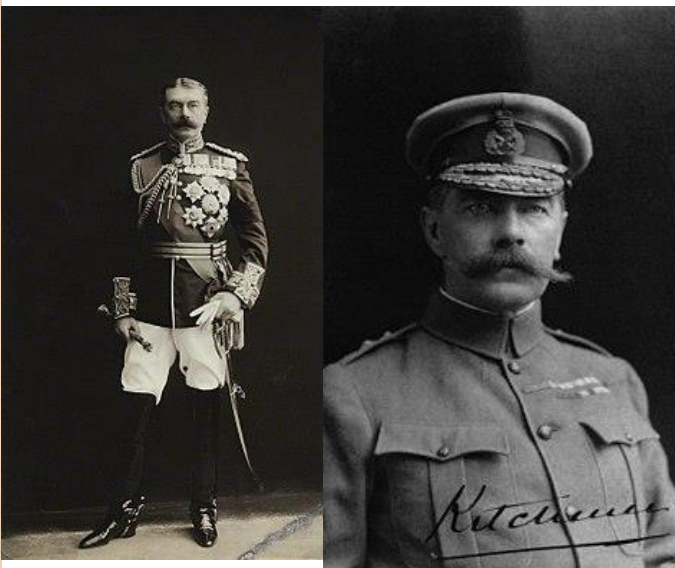
Apvienotā Karaliste

- 1914. gadā dibina oficiālu institūciju – Kara propagandas biroju (*War Propaganda Bureau*), sauktu par *Wellington House* (pēc atrašanās vietas)
- Rada un izdod materiālus 17 valodās
- 1916. gadā tiek apvienotas visas institūcijas (arī Kara propagandas birojs) , kas saistītas ar propagandu, un izveidots Informācijas departaments (*Department of Information*)
- 1918. gadā – Informācijas ministrija

Kara propagandas biroja
vadītājs Charles Masterman

- Mākslinieks Alfrēds Līts (*Alfred Leete*, 1882–1933)
- Laiks – 1914. gads
- Mērķis – rekrutēšana
- Plaši izmantots kopš 1916. gada, kas sākās masu mobilizācija
- Attēlo lordu Kičneru (*Kitchener*, 1850–1916) – britu feldmaršalu un aizsardzības ministru
- Sauklis: «*Lord Kitchener Wants You*»

- **ASV rekrutēšanas plakāts**
- Mākslinieks *James Montgomery Flagg* (1877–1960)
- Radīts pirms ASV iesaistīšanās karā
- Tēls/kultūras simbols – onkulis Sems (*Uncle Sam*, saīsināti *U.S.*)
- Leģenda, ka «onkulis Sems» radās 1812. gada britu-amerikāņu kara laikā. Miesnieks Sems Vilsons (*Samuel Wilson*) uz Trojas kara bāzi veda gaļas mucas ar uzrakstu *U.S.* Ir arī citas versijas
- Uncle Sam tēls nostiprinās, pateicoties šim plakātam. Lietots arī nākamajos karos

- Mākslinieka Dmitrija Mora plakāts aicinot iestāties Sarkanajā armijā 1920. gadā Krievijas Pilsoņu karā

Krievijas Balto armijas plakāts
1919. gads

ENLIST

LAURA BREY

On Which
Side of the
Window are
YOU?

COPYRIGHTED 1917 GEO. F. GRIFFIN, CHICAGO, ILL.

NATIONAL PRINTING & ENG. CO.

ASV plakāti

BE A MAN AND DO IT
**UNITED STATES NAVY
RECRUITING STATION**

U. S. Navy Recruiting Station
Saint Louis

7th and Chestnut Streets
and
1821a Market Street

**EVEN A DOG ENLISTS
WHY NOT YOU?**

660 MARKET ST. SAN FRANCISCO
Or any U. S. Army Recruiting Station

Make us as proud of you
as we are of him!

Kanāda

Would you stand by
while a bushfire raged?

Austrālija

AN APPEAL TO YOU

Give us a hand old man!

YOUR COUNTRY'S CALL

Isn't this worth fighting for?

ENLIST NOW

Your Chums are Fighting

Why aren't YOU?

Daddy, what did YOU do in the Great War?

Britu plakāti

Valsts visu resursu mobilizācijas propaganda

- Jāpārliedzina visi valsts iedzīvotāji, ka viss jāvelta karam
- Jānostiprina iedzīvotāju un valdības saite
- Valstu programmas
 - Apvienotā Karaliste – Mājas fronte (*Home Front*)
 - Francija – Svētā savienība (*Union Sacrée*)
 - Vācija – Hindenburga programma (*Hindenburg Programm*), nosaukta par godu ģenerālim Paulam fon Hindenburgam (1847–1934)

WOMEN OF BRITAIN
SAY -
"GO!"

QUEEN MARY'S ARMY AUXILIARY CORPS.

The GIRL
behind the man
behind the gun.

ENROL TO-DAY FULL PARTICULARS AND
FORMS OF APPLICATION FROM
THE NEAREST EMPLOYMENT EXCHANGE.
ASK AT POST OFFICE FOR ADDRESS.

M.40/56 Y.122 A

*Supply
at Once*

THE KITCHEN

IS THE

TO

VICTORY

EAT LESS BREAD

F. C. HILL

HAZELL, WATSON & VINEY, LONDON

DON'T WASTE BREAD!

SAVE TWO SLICES

EVERY DAY and

Defeat the 'U' Boat

PRESERVE

PERISHABLE
PRODUCTS

IF YOU HAVE A FRUIT GARDEN
YOU OUGHT TO USE A CANNER

Food Production Dept., 72, Victoria St., London, S.W.

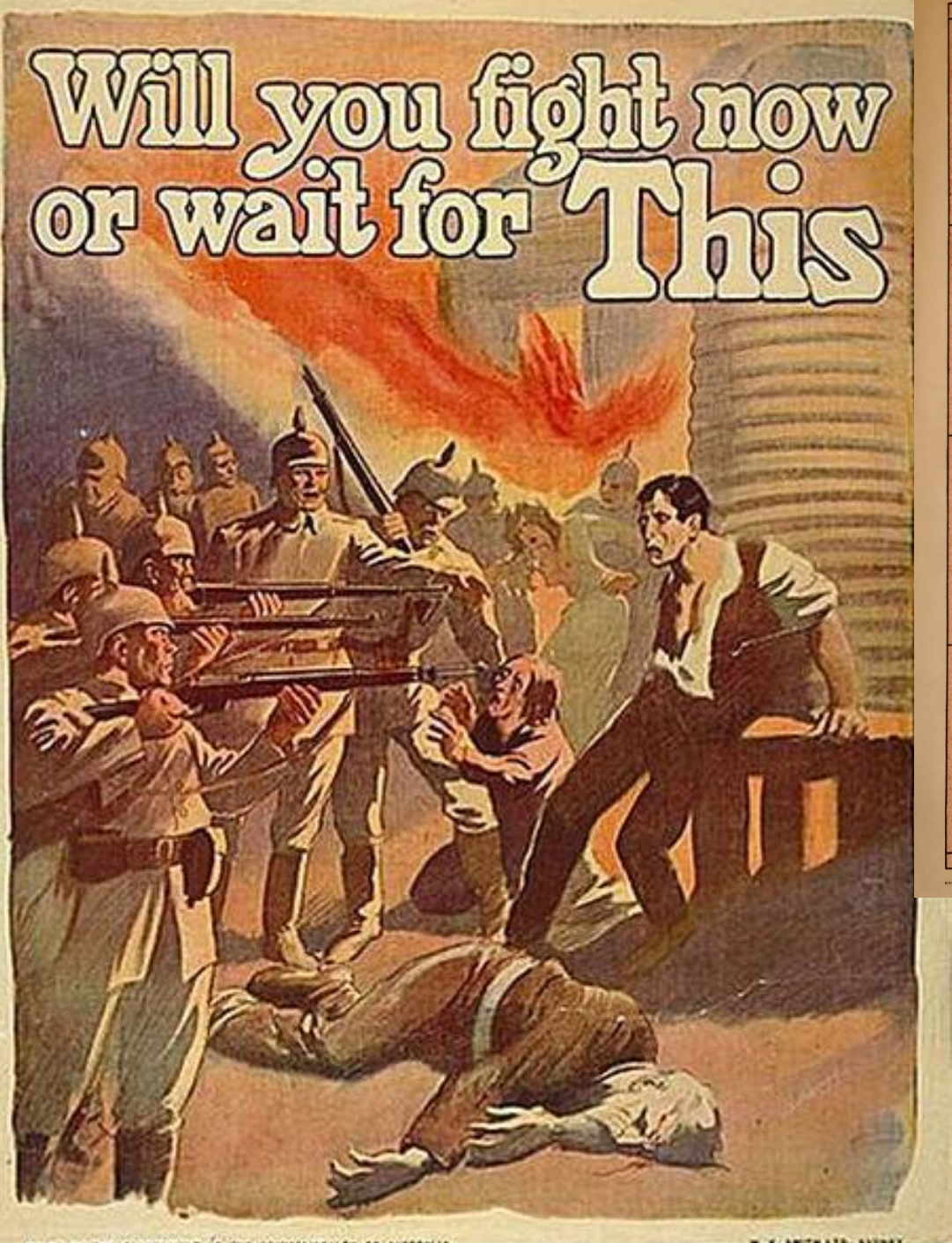
Zvēriskuma propaganda

- «Naida propaganda» – ienaidnieku tēlo kā briesmoni
- Ienaidnieks – baiss civiliedzīvotājiem – nogalina, spīdzina
- Izplata briesmu stāstus
 - Vācieši Beļģija – nogalina bērnus un izvaro sievietes

Vācu karavīrs Beļģijā

Life, July 25, 1915.

lenaidnieks ir necilvēks

Kara jēga – patriotismisms un nacionālisms

- Nācijas varenības pierādīšana
- Varonība – karavīra nāves attaisnošana
- Dzimtenes sargāšana
- Māju sargāšana

Iekšējais ienaidnieks

- Valsts iekšējie/ārējie ienaidnieki – spiegi
- It īpaši – sievietes spiegi
- Attaisno neveiksmes

BEWARE —OF— **FEMALE SPIES**

Women are being employed by the enemy to secure information from Navy men, on the theory that they are less liable to be suspected than male spies. Beware of inquisitive women as well as prying men.

**SEE EVERYTHING
HEAR EVERYTHING
SAY NOTHING**

Concerning any matter bearing upon
the work of the Navy

SILENCE IS SAFETY

Propagandas konstruētais iekšējais ienaidnieks – Mata Hari (*Margaretha Zelle*, 1876–1917)

- Nīderlandiešu eksotisko deju dejotāja
- 1905. gadā Parīzē sāk dejotājas karjeru
- Pirmā pasaules kara sākumā viņa kļuva par vācu izlūkdienesta aģenti (izmantoja sakarus Francijas, Anglijas, Spānijas augstākajā sabiedrībā), taču vēlāk sāka darboties arī franču izlūkdienestā
- 1917. gada 15. oktobrī – izpilda nāves sodu
- Nozīmīga figūra populārajā kultūrā

Informācijas menedžments

- Informācijas kontrole – Kara cenzūra
- Kara reportieri
- Patiesas informācijas trūkums
- Uzplaukst baumas

Rezultāts

- Apguva propagandas lietošanu masu lojalitātes un emociju veidošanā
- Iemācījās radīt mītus masu auditorijai
- Nākamajos vēstures periodos propagandu darīja vēl efektīvāku

Lasi!

- Ellul, J. (1965). *Propaganda. The Formation of Men's Attitudes*. Vintage Books.
- Jowet, G. S., O'Donnell (visi izdevumi). *Propaganda and Persuasion*. Sage Publications.
- Taylor, R. (1998). *Film Propaganda. Soviet Union and Nazi Germany*. I. B. Tauris Publishers.